Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1,804 Կ. ՊՈԼԻՍ, 1902, ՕԳՈՍՏՈՍ 30——12 ՍԵՊՏ. 10 ՃԷՄԱԶԻԻԼ ԱԽ', 1320 —— 30 ՕԳՈՍՏՈՍ 1318 ՈՒՐԲԱԹ

بوزانتيون
ارمنيجه يومى رساله غزته. صاحب امتياز و مدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه و اداره خانه سى بابعالى جاده سى ٢٣-٢٥ نومرو
دار السعادة

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ Տարեկան 12 ղրշ. / 7 Մեճ. / ՅԱՐԵՒԵԼՔ 86 ֆր. / ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ 18 ֆր. 9 ֆր. / ԱՆԳԼ. ԼԻՐԱ 119 ղրշ. — 20 ՖՐ. ՆՈՐ 94 1/2 ղրշ. — ՕՍՄ. ՈՍԿԻ 55 ղրշ.

Բիւզանդիոն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏԸ 6 Մեճ. / ՆԵՐՍԸ 3 / ՏՈՂԸ 1 1/2 / ԶԱՆԱԶԱՆ 20 փարա [illegible]

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԳԱՒԱՌԻ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՐՄՏԱՆՆԵՐ

ՇԱՀԵԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՇԱՀԱԳՐԳԻՌ ԹԵՄԻ ՄԸ

Իրիկնամուտի սասուերամածուն կ'քաղենք Եփրատի եզերքը. խոր լռութիւն մը համակ պատած է մեզ, գիշերուան ճամբորդութիւնն որչափ որ առաւելութիւններ ունի ցերեկի տօթագին կիզիչ խանձումներէն, և սակայն դիտելու, լսելու և զգալու ամայութիւնը, արհաւրոտ բոյլէ ու ժամեր անցորդին մինչև ծուծը կ'սարսռացնեն. խոր լռութիւնն և տմոյն ամայութիւնը սրտի ահամուտ կուտայն ինծի, և մտքովս կ'փոխադրուէի անապատի լերկ տարածութեանց և սափակութեանց վրայ։ Երբ առաջին անգամ պրպտող գործիններով զխտեցի հեռուն՝ լեռան մը կատարէն դուրս ճեմող գիշերադիլոն, որ իր քօղածածուկ լոյսին տակէն գեղ ու գեղարուեստի մարմնացումը, քնքոյշ և գրգանոյշ չանթող գեղովը, երկնակամարին վրայ հազարաւոր լուսաւորաց պատկառանք կ'ազդէր և աջէն ու ձախէն դարպաս կ'ընդունէր քաղցր հանգարտութեան մը գրկին մէջ, ո՛լ Թախիծի և ծանրութեան վերջանալն զգացի լանջացս վրայ։ Գիշերուան ջահին լուսաւորդութեան մէջ գերբրուկ, ցից ու ժայռոտ ճանբաներէ կ'արագենմեր ձիեր, ու մենք հմայուած գլխունուս վրայ պարզուող լուսնակամարի ակնախտիղ գեղոյն, անոր պսպղուն գոհարի հատիկներով չոզացնելու ցոլմունքին, աննունութեան ճարտարութեանը գեղաքանդակ. ահա այս մտածկոտ մենութեան մէջ, սառասումը ուղեկցիս սուլումներէն, սառանք մը զորտերու կռկռումներէն, գողփչտուկ մը ձիերու տուած ցնցումներէն և խուլարի հծծիւնէն։ Առաջին վրայ ենք, փոքրիկ տուսակներու անշարժութիւնն աւազահատիկներու հետ լռութեան շրջանակով մը, ալ կողմերիս աւազուտէն անդին շրջապատ բոլորի տողանցները լեռներուն, որոնց լերկ, ախուր ու խճողուն հեռաւորութիւնէն կ'սուրայ կը փչփչայ դէպ ի մեզ քնքոյշ մեղմասահ հովանքը հովին, որբելով մեզնից քունի կթկթումները ծանրացած կոպերներու տակէն. գիշերուան այս միաձոյլ անշարժ տրտմութեան մէջ կ'ելնենք լերան կողի վեր, հեռուն կ'նշմարենք այգուն շաղն ու շող որ կ'ցրցքնուի ծալ ծալ արեւելքի բուրէն նախ մեծափառ գագաթներու և աւելից մանրատտիկ 12 ժամեր վան գալու մինչև խոր ձորերու ու ծմակներու Թաքստնոցը, աղբիւրի մը անոյշ ջրին քովիկը, գիլ գիլ չալտիեններու հեշտալուր մեղեդիներու օրօրէն հմայուած կ'քնանանք. առաւօտի արեւը կ'խանձէ մեզ, կ'Թառինք ձիոց քամակին, զառիվեր ու զառիվար յոգնեցնող ճամբաներէ կը հասնինք Արմտոյն գետովը — Դարա պտուտոց. գետակին երկու կողմերը Արմտաններու գեղեցիկ պարտէզներն ու այգիներ կան. գիւղացիներու մեծ մասը պարտէզներու մէջ օրուան գործերով զբաղած է, մին կ'երգէ, ուրիշ մը օրօր կ'եղանակէ, փոքրեր կ'կանչուըռտեն, կը Թզկեն, անդին միւսի մը խռպոտ ձայնն է որ ծուլացողներն աշխատութեան կը հրաւիրէ, ու մենք քիչ մը հանգստանալէ վերջ կ'անցնինք գետակէն և պլլուած ցից զառիվերէ մը վեր աւելի կ'մագլցինք քան կ'քալենք. Ջրկիր մատաղ աղջկներ և աղջկունք, անտանելի բեռներու տակ քրտնաթաթախ, կանկատուռ կորած ելևէջ կ'ընեն անհագին սափորներ ի յուսս. կարողութեան տէրեր գրաստներով կրել կուտան։ Այսպէս 1 1/2 ժամ օրական քալելու պարտաւորուած են պատուքնին անցնելու. Ջուրի և փայտի նեղութիւն կ'քաշեն երկու քոյր գիւղերը։ 1 1/2 ժամ գնալէ վերջ առջևնիս կ'պարզուի սիրուն կլոր դաշտակ մը, կեդրոնը գոգած գիւղերը, դաշտը զարդարուած է միապաղաղ կանաչ Թաւիշով մը, կանաչի մէջի արտույտներու գեղնորակ և այլ զարմանալի ծաղկանց գունագեղ պչրուիլը հիանմայ տեսարանի մը վրայ կ'խտացնէր դիտող աչքեր. հոս ու հոն դաշտի զաւակներ ցորեններու մէջէ կ'զատէին խոտի Թփեր, յարդանոցի բաժինը։ Կ'այցելենք նախ Փոքր Արմտանը, Ալիքսանեան Խոսրէկ և Սրապ Էֆէնդիին կ'հիւրընկալեն զմեզ իրենց գեղեցկաշէն տունը. ասոնց քաղաքավար ընդունելութիւնն ու նահապետական հիւրասիրութիւնը տեղ մը չէր տեսնուեր. սրանք Ռապէրդ Քոլէճի և Պէրպէրեանի աշակերտած են. Նորեկի մը գալուստն անշուշտ շատերին հետաքրքրութիւնը կ'շարժէ, և տնս շատեր կ'փութան այցի։ Արմտաններ շրջապատուած են օ. զակազարդ շղթայսմով մը, Անտիտաւրոսի, Խարաքիւթէկի, Չէնկիլէրի, Խարախայէի, Օվաճըզի, Չրկորուտի, մեծ ու փոքր լեռներու, և աւելի մօտիկը պրկուն ու կիցկից, Նրկու քուրուկի, Խազըրի, Կուլուլմարի, Կոպոյտ լուսի և Ս. Եղիայի լեռնաձագերով. ասոնք պար բռնողի մը գիրքն ունին մեծ ու փոքր քայլերու կշռին։

Բնակչութիւն.— 70 տուն միայն Հայ։ Տուներ գեղեցիկ և ճաշակաւոր։

Եկեղեցի.— Ս. Աստուածածին անուամբ կոկիկ սիրուն շէնք մը արտաքուստ. իսկ ներսը գեղջուկ զարդարանքով, մանաւանդ պատկերներու շարքն, որոց ի միջի, Սկիւտարու մեծ վարպետի վրձինէն ելած —Տիրամօր պատկերը— որուն անուշ ու վեհ նայուածքը, պատկառոտ նստուածքն ու գրկին գեղեցկութեանց գեղոյն լուսաշող փայլը Մանկացեալին, քանի' կ'ազդէ խորերը հոգւոյն և ծալքերը սրտին։

Մատուռներ.— Քանի մը հատ կան որոց մէջ Ս. Եղիային, որ սրածայր գագաթի մը հանգչած երկնքին կ'խօսի. երկրորդը Ս. Գէորգ, որ գիւղէն երկու ժամ հեռաւորութեամբ միանակուկ բնակութիւն հաստատած է Խարա Սրտի լերան մի կողքին. շատեր իր օրին կ'փութան խնկով ու մոմով նուիրել սրտի ու հոգւոյ մրմունջները՝ հայցելու անոր բարեխօսութիւնը. օտարներ ալ միշտ կ'այցելեն։

Դպրոց.— Ունին Մեսրոպեան անուամբ դպրոց մը, աշակերտ 40, դասատու մի, աղջկանց դպրոց ունենալ ամօթ կ'սեպուի։

Հանրային շէնքեր.— Զաւին ո'չ Թաղական, ո'չ ալ անշուշտ արձանագրութիւն, գիւտն և այլն. ունին Հոգաբարձութիւն մը ուսեալ ու կարող երիտասարդներէ, սակայն ծերի և երիտասարդի պայքարը բացարձակ արգելք մ'եղած է շօշափելի արդիւնք մը յառաջ բերելու. երիտասարդք նոր Թափով ու եռանդով կ'ուզեն ամէն ինչ հիմնաւոր ու անմիջապէս գործադրել. Իսկ ծերեր այս քայլերու հաշտ աչօք չեն նայիր. երկուստեք գիմած են յԱռաջնորդարան. Առաջնորդն անձամբ գալու խոստացած է. կ'յուսացուի որ վէճեր հաշտարար եղանակաւ մը լուծէ, ու այս մասին հաւատքնիս մեծ է։ Լաւ է որ ծերեր հայրաբար հաշտ աչօք նային առնց եռանդուն գործունէութեան, եւ միանգամայն սիրեն եւ ուրախ լինին. երիտասարդներն ալ իբր ծնողներ յարգեն ու մեծարեն զանոնք. հոգաբարձուաց աշխատութիւնը շնորհակալութեան արժանի է, ծերերու փորձառութիւնն ալ գնահատելի, ամէն պարագայի տակ պէտք է համերաշխութիւն ըլլայ անձի մը, տան մը և գիւղի մը մէջ, միակ բանալին այս է յառաջդիմելուն։ Ունին քահանայ մը, Տ. Պօղոս. Թէև բարձր կրթութիւն մը ստացած չէ, սակայն փորձառական դասերը, և սրտի առանձնայատուկ ազնուութիւնը սիրելի ընել տուած են ինքզինքն ինչպէս և մեզ, համակրպող մ'է և համբերող, հիւրասէր է ու պաշտօնին գիտակ, ծերութեան ծոցին մէջ երիտասարդութիւն կ'սնուցանէ գաղափարի և զգացումի աշխարհին մէջ, նաև բարերարող մը իր անձնական քասկէն և անձնական աշխատութեամբ շինել տուած է գեղեցիկ աղբիւր մը, որ այսօր կ'գոհացնէ ջրակարօտ գիւղացիին պէտքը, հակառակ իր անցուկ նիւթականին, մինչդեռ 2 քոյր գիւղերու ջոլ հարուստներ չեն կրցած այսպիսի պէտք մը լրացնել. հոգ չէ Թէ հազարաւորներ ոսկի Թափած են մէկմէկու դէմ ջրի մը խնդրով։ Քահանան այժմէն յանձնած է նաև բաւական նպաստի քանակ մը ցորենի, որ տարուէ տարի բարդուելով գլխաւորի վճարքունը որոշեալ ժամանակին պիտի յատկանայ աղջկանց դպրոցի մը հաստատման, իրական բարեգործութիւն մը, և տղուոր սրտէ մը ինք իր ձեռքով տեսնել բարեգործութեան պտուղը. տիպար քահանայի մը Թիք։ Այցելեցինք մեծ Արմտաններ և Թաղական Խորհրդոյ որոշած տան մէջ հիւրընկալուեցանք. բնակչութիւն՝ չորս հարիւր տուն, որուն երեք հարիւրէն աւելին Հայ բնակչութիւնն է. տուներ հին գրութեամբ, քիչ ճաշակաւոր. սոյն երկու գիւղեր Երզնկայի Միւթէսարրֆութեան եւ Գուրուչայի գաւառակի Գոյմագամութեան տակ են, ունին Միւտիրութիւն մը, Թեմն են Երզնկայի Առաջնորդութեան, Թէև ասկէց առաջ Քէմախի ուրոյն Թեմն էին։

Եկեղեցի.— Ս. Գէորգ անուամբ, գեղակերտ, հոյաշէն, ներքուստ և արտաքուստ զարդարուն, երաժշտութիւն դպիրն և հեշտալուր, կարգ ու կանոն ուշքի զարնող. ունի մի քահանայ երիտասարդ, համակրելի, ժողովրդէն սիրուած։

Դպրոց.— Արամեան, աշակերտ 120, դասատու 2։ Քանի մը աղջիկներ ալ կը յաճախեն ցանցառ, պէտք եղածին չափ երկուքն ալ կարեւորութիւն չեն տար դպրոցի, այսպէսով կրթութեան մակարդակն երեւակայել շատ դիւրին է։ Ունին բուէարկեալ Թաղականութիւն մը, կ'մաբեն հոգաբարձութեան պաշտօնն ալ խղճի մօք։ Երկու գիւղերու ժողովուրդը միանոյն ոգին, կեանք ու կենցաղ ունին, արուեստ գրեթէ չունին, Պոլսոյ մէջ ընդհանրապէս հացագործ, գիւղին մէջ հնապան երկրագործ, ջերմեռանդ ոգւով մը եկեղեցասէր են, կրօնական, աւանդական արարողութիւն յարգող և ճշտիւ պահող. կ'սիրեն ստէպ ուխտատեղիներ այցելել, մինչև հեռուները. մահտեսիներ շատ կան, կանանց մէջ աւելի, բարերարող են գծուծութեան կարօտներուն, եկեղեցիի, վանքի, մատուռի շինութեան առատ վճարող, իսկ դպրոցի համար ո՛չ, աչքերն այնչափ չեն սրբած։ Տուներու մէջ հին կարգն ու սարքը կ'փայլի դեռ, մեծերը մեծութեան խոստ գիրքը կ'պահեն փոքրերուն վրայ, փոքրերը կ'պատկառին ու կ'յարգեն սիրելն աւելի երկիւղի ազդեցութեան տակ։ 20—30 ժողովուրդ մէկ տանիքին հրամանին տակ մեքենաբար կ'շարժին, անտառնելու յանդգնիլ ծանր տուգանք կ'հրաւիրէ։ Մատաղ կիներ 8-10 տարի մունջ կ'պահեն, մեծերէն չփախ լսուի ձայներնին, փոքրեր Թարգմանի պաշտօնը կ'կատարեն։

Տղամարդն ևս ազատ չէ մեծին ներկայութեան խօսակցիլ իրենին հետ։ Երիտասարդ կին ու աղջիկ եկեղեցի չեն կըրնար յաճախել, ամօթխածութեան հակառակ է, և չանասցողը կ'րամբաստուի, աղջկանց դպրոց յաճախելն ևս ամօթի շէկաւոր կ'մկրտուի, զի ըմբռնուած է Թէ կարդալ սովրիլը տուն քանդելու գործիներ համարել է. Թէև գրել կարդալ չգիտնալէն շատ անտեղութիւններ դուրս եկած են, երբ կին մը ուրիշին դիմած է իր գաղտնիքն յայտնելու. այս ծուռ ու արմատացած սխալ համոզում դեռ իր աւերը պիտի գործէ մեր համայնքին մէջ։ Հագուստի կապուստի ձևերը կոշտ ու տգեղ են, կ'հագնին շապուն և վրայէն կարմիր վերարկու. կ'կապեն գոգնոց մը երկայն ու հաստ երկու ծոպերով, խօսուածքնին Թաւ հնչիւնով. առանձնայատուկ ոճ, բառ մը աւելորդ ու կրճատ չունին։ Իրարու հանդէպ յարգանքով կը վարուին, կարելի է քիչ մը շողոքորթ բարք ալ տեսայ կենցաղ, հանգութիւնը գալԹակցեցնող, աչքի զարնող անպարկեշտ դէպքեր տեղի չեն ունենար. հիւր մը պատուելու համար ծախս չեն խնայեր. մանաւանդ եկեղեցականաց համար և կը վարուին շատ երկիւղածօրէն։ Երկու գիւղերու մէջ քարոզեցինք որուն ծարաւին էին. 6—7 օր մնալէ վերջ գոհունակ սրտով մը մեկնեցանք։

Ախ. ԳԷՈՐԳ ՎՐԴ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ԽՑՈՒՄՆ ԱՂԵԱՑ, OCCLUSION INTESTINALE. ([illegible])

Ցաւէտ օրագրեալ Տքդ. Գէորգ Կեսարեանի տարաժամ մահն առիթ կուտայ ինծ սոյն հիւանդութեան վրայ մի քանի խօսք ընելու, մանաւանդ որ մեր հասարակութիւնը՝ յաճախ անտեղեակ բժշկութեան գաղտնեաց՝ ամէն անգամ որ կարեւոր դէմք մը յեղակարծ հիւանդութեամբ մը խլուի աշխարհէս՝ կուգայ իր կարծիքը խառնել բժշկականին հետ և երբեմն խիստ զարմանալի և անհեթեթ մեկնութիւններ ալ կուտայ հիւանդութեանց վրայ, բժշկութեան վրայ, և կ'զայրանայ Թէ ինչո՛ւ միևնոյն հիւանդութենէն տառապող այս ինչ անձը բժշկուի և այն ինչը մեռնի։ Խնդիրն եթէ քիչ մը մօտէն քննուի, շատ դիւրին է մեկնութիւն մը տալ անոր, այս առթիւ աւելորդ չէ զրուցել որ ո'չ Թէ միայն սոյն հիւանդութիւնը, այլ՝ ինքն՝ աղեաց խցումը, այլ և ուրիշ շատ հիւանդութիւններ զանազան պատճառներէ յառաջ կուգան և այդ պատճառներուն վերնալուն կարելիութենէն կամ անկարելիութենէն կախուած ունի հիւանդութեան բժշկուիլը կամ ոչ բժշկուիլը։ Թուենք հիմա մի առ մի Թէ ի՛նչ պատճառներով աղիքները կ'խցուին, և ընթերցողն ինքնին համոզուած կ'գոյացնէ Թէ ինչո՛ւ սոյն հիւանդութեան մէջ այս ինչը բժշկուեր և այն ինչը մեռեր է։

Աղիքները կ'խցուին— Ա. օտար մարմին մը աղիքներուն մէջ մօտ գտնելով և հոն որ և իցէ մի մասին մէջ անոր յառաջխաղացումն արգելելով։ Այսպէս տեսնուած են աղեաց խցումներ կեռասի կամ սալորի կուտերով և ուրիշ զանազան տեսակ օտար մարմիններով, որք բերնէն հոն մուտ գտած են. աւելորդ է զրուցել Թէ այս տեսակ խցումները օբէրասիոնով բուժելի են։

Բ. Երբեմն սոյն օտար մարմինները փոխանակ դուրսէն մուտ գտնելու՝ աղեաց մէջ իսկ գոյութիւն կ'առնեն, այսպէս մաղձային քարեր (հանգուցեալ Սահաֆեան փաշայի պարագան) կամ աղեաց որդերու խումբ մը իրար պլլուած, կամ նոյն իսկ կղկղանքը քարի պէս սերտացած կ'Թխմեն աղիքն և հաղորդակցութիւնը կ'արգիլեն. այս պարագան ևս բուժելի է օբէրասիոնով և երբեմն առանց օբէրասիոնի իսկ։

Գ. Կ'պատահի երբեմն որ բնութեան մէկ չար քմահաճոյքովը կամ դիպուածով աղիքն ինք իր վրայ քիչ մը ծռի, առէ՛ք լօոթիքէ խողովակ մը և ուղիղ բռնելով՝ վերէն մէջը ջուր լեցուցէք, անշուշտ ջուրը վարէն կ'վազէ, բայց ծռեցէք խողովակը մէջտեղէն և ուղիղ անկիւն մը կազմեցէք, ուղղահայեացին հետ պիտի տեսնէք որ ջուրը պիտի դադրի վազելէ, աւասիկ ամենաշնչին պատճառ մ'ևս աղիքներու խցման։ Թէև աղիքներն որովայնին մէջ լաւ տեղաւորուած են և այս տեսակ շեղումներ յաճախ չեն պատահիր, բայց պատահածներն ալ շատ սակաւ չեն։ Երբեմն ալ կ'ըլլայ որ աղեաց մէկ մասը միւսին մէջ կ'անցնի. առէ՛ք ձեռնոց մը և անոր մատներէն մին կարճեցնել ուզեցէք փոքր ինչ ծալք մ'ընելով անոր որ և իցէ մի մասին վրայ. այս կերպ իրարու մէջ անցնելով ալ կ'խցուի աղիքը։ Այս ամէն պարագաներուն մէջ օբէրասիոն օգտակար կրնայ ըլլալ և երբեմն առանց օբէրասիոնի ալ բժշկութիւնը կարելի է, վասն զի ինչպէս դիպուածով աղիքը կ'ծռի կամ իրարու մէջ կ'անցնի, կրնայ դիպուածով ալ կամ հիւանդին պանեօ մը տալով ալ շտկուիլ։

Դ. Ինչպէս մարմնոյն այլևայլ մասերուն վրայ երբեմն ուռեր կ'գոյանան, այսպէս ալ կ'պատահի որ ուռ մը գոյանայ որովայնին մէջ, և այդ ուռն հետզհետէ մեծնալով աղեաց մի մասին վրայ ճնշէ, կուգայ ժամանակ մը ուր աղիքներուն այդ մասին ներքին երեսներն իրարու կը դպչին. աւասիկ ձեզի ուրիշ պատճառ մ'ալ աղիքներու խցման, և այս տեսակը քիչ մը տարակուսելի է օբէրասիոնով բուժուելու, վասնզի կրնայ ըլլալ որ գոյացած ուռը զանազան կարեւոր տեղեր արմատ ձգած ըլլայ, և այդ ուռն հանելու համար վիրաբոյժը ստիպուած ըլլայ մեծ մեծ աւերումներ գործելու. աւասիկ ձեզի դժբախտ պարագայ մը Թէ՛ հիւանդին համար, Թէ հիւանդին սիրողին համար և Թէ գործադրող վիրաբոյժին համար։

Ե. Վերև նշանակեալ պարագային մէջ հիւանդութիւնը խիստ դանդաղ կերպով կ'յառաջանայ, մարդ կրնայ որ և իցէ ուռ մը տարիներով կրել որովայնին մէջ առանց պատահելու որ այդ ուռը աղիքներուն որ և իցէ մի մասին վրայ ճնշէ եւ զայն խցէ, բայց կայ հիւանդութիւն մը որ քիչ ժամանակուան մէջ, այսինքն մի քանի օրուան մէջ աղեաց մերձակայ մի մասը կ'ուռեցնէ, արիւնն հոն կ'համախռնի և անոր հետևանքով Թարախ կը գոյանայ հոն, այս ամէնը, արիւնը, Թարախը ուռեցք մը կազմելով և նոյն իսկ աղիքն ինք ուռելով խցում մը յառաջ կուգայ. հիւանդը մի քանի օրուան մէջ խիստ ծանր կերպարանք մը կ'զգենու. օբէրասիոնը Թէև երբեմն կ'փրկէ հիւանդը, բայց երբեմն ալ, մանաւանդ երբ գործուած աւերումները խիստ մեծ են, Թէ որ հիւանդութիւնն արագօրէն իր ծաւալումն ըրած է, օբէրասիոնի իսկ ժամանակ չի մնար և երբեմն ընելն ալ անօգուտ կ'ըլլայ։ Այսպիսի դժբախտ պարագայի մը զոհ գացած ըլլալու է մեր ողբացեալ Տքդ. Գէորգ Կեսարեան, որ տակաւին երիտասարդ, քիչ ժամանակուան մէջ այնչափ փայլ ստացաւ Բարիզի մէջ և մեծ ապագայ մ'ունէր իր առջեւ։

ՏՔԴ. ՎԱՐԴԱԶԱՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ՝ 40 ՓԱՐԱՅՈՎ

Ցաւելուած «Հին և Նոր Թըլեփօրթըլեին» յօդուածէն «Բիւզանդիոն»ի. —Դ.

Հիմա տեսնենք Թէ Թղթին տուփին մէջ նետուած նամակն ի՛նչ կ'ըլլայ երբ կը հասնի փոստային որ նամակատուն կ'անուանուի և ուր կ'կեդրոնանայ ամէն նամակ։ Եւ յիրաւի նամակատունը բուն փեթակ մ'է Թէ՛ ձևով և Թէ հոն տեղած անդուլ գործունէութեամբ։ Վերէն վար հազարաւոր աչք աչք դարակներ կան, վրան անուններով և Թուանշաններով. մէն մի դարակ փողոցի կամ Թաղի մը անունը կ'կրէ։ Պաշտօնեան հասցէն կարդալուն պէս նամակը նոյն դարակին մէջ կ'նետէ։ Դարակները լեցուելուն պէս ցրուիչները կուգան և իրենց Թաղին նամակները տուփերուն մէջ կ'դնեն և շատ չանցնիր նամակը կ'երթայ իր հասցէին՝ փողոցին անունով և Թուանշանով։ Վարն ալ նամակատան ընդարձակ բակին մէջ օմնիպիւսները, ձիերը լծուած պատրաստ են, ոսկեզօծ ժապաւէնով կառապանները կ'սպասեն, խարազանը կ'ճտրտեն, և հեռաւոր Թաղերու ցրուիչները մէջ կ'ցատկեն եւ Բարիզի չորս կողմը կ'վազեն։ Ո՛րչափ աւեծ է այս գործողութիւնը։ Ենթադրենք Թէ ժամ 5 1/2ն էր երբ նամակդ տուփը ձգեցիր. նախ Թաղին նամակատունը գնաց, հոն դրոշմուեցաւ, ուրիշ նամակներու հետ ծրար մ'եղաւ և ժամ 6 1/2ին կեդրոնական նամակատանն հասաւ, և վերամբարձ մեքենայով վեր ելաւ, պզտիկ դարակներու մէջ զետեղուեցաւ, եւ դարձեալ երբ մեքենայով ցրուիչներուն տուփն իջաւ. ժամ 7 1/2 է։ Ըսել է երկու ժամուան մէջ ամէն գործողութիւն լմնցաւ և քանի մը վայրկեան յետոյ իր հասցէին գնաց։ Ցաւելուածական բան մը վճարուած նամակներն աւելի շուտ կ'երթան, վասն զի հեծանիւով կ'զրկուին։ Նամակները կա՛մ ձեռքով կ'դրոշմեն (timbrer), կամ մեքենայով, երկուքն ալ միևնոյն բանն են, մեքենայով մէկ վայրկենին 100 նամակ կ'դրոշմեն, իսկ վարժ մէկը ձեռքով մէն մի վայրկենին 90 նամակ կրնայ դրոշմել, միևնոյն միջոցին կնիքն ալ մելանելու համար կորսուած ժամանակն ալ հաշուելով։ Զարմանալի է նաև Թղթատարական պաշտօնեաներուն երկաթուղեաց և շոգենաւերու մէջ դրուիլը։ Պաշտօնեաները կայարան կ'հասնին, վագոն-բօսթը կ'սպասէ որ եօթն մեղր երկայնութեամբ (նոր շինուածները մինչև տասնևութն մեղրի կ'հասնին) ուղղանկիւն մ'է, մէջն աչք աչք դարակներով, մէջտեղը կլոր վառարան մը։ Երբ կառախումբը սրընթաց կ'երթայ, ամէն ինչ կ'ցնցի ու կ'երերայ, խեղդիչ տաքութիւն մը կ'տիրէ։ Դարակները փողոցի անուններ չե'ն կրեր, այլ երկաթուղային հանդիպած քաղաքներուն անունները, պէտք է կառախումբը չհասած մէն մի քաղաքին պատրաստ ըլլայ և անցած ժամանակ յանձնուի։ Ասի տաժանելի աշխատութիւն մ'է, անոր համար կ'ըսեն Թէ այս պաշտօնեաները պէտք է որ երկաթեայ մարդիկ, սուր աչք, կայտիկ ձեռքեր և անպարտելի շարժումներ ունենան։ Երկաթուղիէն վերջ՝ շոգենաւը, կառախումբը քարափին կ'մօտենայ, շոգենաւը պատրաստ է մեկնելու և Թղթաբերին կ'սպասէ, եթէ պայուսակները մի առ մի ներս առնուին, շատ ժամանակ կ'կորսուի, ուստի տախտակներ կ'երկարեն մինչև շոգենաւուն մթերանոցն և պայուսակները խառն ի խուռն Թաւալգլոր վար կ'սահեցնեն։ Շոգենաւը կ'սուլէ, ա՛լ պիտի մեկնի, Թղթատարական պաշտօնեաներն արդէն գործի սկսած են։ Ծովը ալեկոծեալ է, շոգենաւը կ'ծփայ ու կը տատանի, երբեմն գետին կ'իյնան, հոգ չէ, 300 պայուսակները բացուած և նամակի անհագին կոյտեր դիզուած են գետինը, սեղաններու վրայ, ա՛լ կ'սկսին շարել ու շարել տենդոտ արագութեամբ, որպէս զի շոգենաւը տեղ մը հանդիպելուն պէս նոյն տեղւոյն պայուսակները պատրաստ ըլլան։ Օտար նամակատուն մ'է այն տեղ՝ որ աս պայուսակները պիտի ընդունի և կամ հոն պիտի ցրուէ և կամ ջորիով, եզնով և կամ ուղտերով Աստուած գիտէ ո՞ւր պիտի ճամբէ։ Կ'պատահի երբեմն որ քաղաք մը պաշարուած ըլլայ։ Ինչպէս պէտք է նամակ զրկել։ Հին ատեն նետին ծայրը կ'դնէին և երբեմն նպատակին կ'հասնէր, երբեմն ալ նապաստակի մը կամ ուրիշ Թռչունի մը փորին մէջ դնելով կ'զրկէին։ Ամէնէն հետաքրքրականն Յոյնի մը գրած նամակն է։ Ասի Դարեհի քով գերի գացած էր և կ'ուզէր Յոնիաստան իմացնել իր վիճակը։ Իր գերիներէն մէկուն գլուխը քերծել տուաւ և ինչ որ պիտի գրէր, գանկին վրայ կ'րտուաստեց, և մազերը բուսնելէն վերջը գնա', ըսաւ, երբ հոն հասնիս գլուխդ քերծել տուր և Թո'ղ կարդան։ Վանտեցւոց կռիւներու ժամանակ պետերն իրենց նամակները ծառերու բուներու մէջ պահելով վրան խոտերով կ'ծածկէին։ Բարիզի պաշարման ժամանակ նամակն հովիւ շուներու մանեակներուն մէջ դնելով կ'զրկէին։ Բանտարկեալներ, երբ իրարու հետ Թղթակցիլ կ'ուզեն, հացի միջուկէ գնտակներու մէջ կ'զետեղեն Թուղթի կտոր մը և զարմանալի վարպետութեամբ իրարու կ'նետեն։ Կ'պատահի երբեմն որ մեր նամակները կ'կորսուին և մեզ կ'բարկացնեն։ Նամակ մը եթէ կորսուի, պատճառ մը կայ անշուշտ։ Կամ հասցէն գէշ կամ սխալ գրուած կ'ըլլայ, կա'մ մէկ քաղաքի անու-

ՇԷՐԼՕՔ ՀՕԼՄՍ ԵՒ ԻՐ ԳԻՒՏԵՐԸ (51)

Բ. ԳԻՐՔ.—ԶՈՐՍԵՐՈՒՆ ԿՆԻՔԸ

Դ.— ՃԱՂԱՏ ՄԱՐԴՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքս նստած էինք կիսաբոլորակ, գլուխնիս մեր ձեռքերուն վրայ կրթնցուցած, մինչ կեդրոնը, փայլփլուն երկար գանկով տարօրինակ մարդուկը մուխ յոքնանքներ կ'հանէր երկար խողովակէն զոր շրթներուն փակցուցած էր։

—Երբ որոշեցի այս զեկոյցն ընել ձեզ, սկսաւ, կրնայի հասցէս տալ ձեզ, բայց վախցայ որ խնդրանքս չէք ընդունիր կամ ձեզ հետ կ'բերէք անհաճոյ մարդիկ, որք անհաճոյ երեւային ինծի։ Հետեւապէս համարձակեցայ ժամադրութիւն մը տալ որու շնորհիւ ծառաս՝ Ուիլիամս՝ կրցաւ նախ և առաջ ձեր դէմքը քննել։ Իր գաղտնապահութեան վրայ ամենակատարեալ վստահութիւն ունիմ։ Ան պարագային երբ իր քննութեանն գոհ չմնար, հրաման ունէր ձեր քով չգալ։ Ձեզ վշտանար այս նախազգուշութիւններուն համար, չէ՞։ Բայց ես քիչ մը վայրենի եմ և շատ նուրբ կ'նայիմ։ Բնազդական խորշում մը ունիմ վայրենի կոպտութեան դէմ, ինչ ալ ըլլայ իր ձեւը, և դուն ուրիշ յարաբերութիւն կ'ունենամ ռամիկ ժողովուրդին հետ։ Ուստի կ'ապրիմ, ինչպէս կ'տեսնէք, վայելուչ շրջանակի մը մէջ, և կարծեմ Թէ կրնամ գեղարուեստի պաշտպան ըսուիլ։ Ի՛նչ ըսեմ, իմ խենդութիւնս ալ աս է։ Տեսէ՛ք, սա գեղանկարը վաւերական Քօռօ մ'է, և Թէև փորձագէտ մը կարենայ տարակոյս յայտնել աս Սալվադօր Րոզային վրայ, բայց կարելի չէ սխալիլ սա Պուկըրոյի պատկերին վաւերականութեան մասին։ Կ'խոստովանիմ Թէ արդի նկարչութեան Ֆրանսական դպրոցին համար տկարութիւն մը ունիմ։

—Ներեցէ՛ք, Մր. Շոլթօ, ըսաւ միջնելով Օր. Մորսդէն, բայց ես ձեր խնդրանօք հոս եկայ լսելու համար զեկոյց մը զոր փափաք յայտնեցիք հաղորդել ինծ։ Արդէն ժամանակը շատ ուշ է, և կ'ուզեմ որ մեր տեսակցութիւնը կարելի եղածին չափ կարճ ըլլայ։

—Ամէն պարագայի մէջ, բաւական երկար պիտի քշէ, պատասխանեց, վասն զի անշուշտ պիտի ստիպուինք մինչև Նորուտ երթալ և Պարթօլոմէ եղբայրս տեսնել։ Ամէնքս միասին կ'երթանք և կ'ջանանք մեր խօսքը քալեցնել։ Ինծի դէմ զայրացած է տուած ըլլալուս համար որոշում մը որ ամէնէն արդարը կ'երեւար ինծի։ Երէկ իրիկուն բաւական խօսեցայ հետը։ Ձեզ կրնար երեւակայել Թէ ո՛րքան սոսկալի է երբ բարկանայ։

—Եթէ պարտաւոր ենք Նորուտ երթալ, նախամեծար է հիմակ անմիջապէս ճամբայ ելնել, ըսի։

Մարդուկն այնքան խնդաց որ կաս կարմիր կտրեցաւ։— Օ՛հ, տառանկ բան չենք կրնար ընել, ըսաւ, որովհետեւ աղէկ չեմ գիտեր Թէ ինչ ընդունելութիւն պիտի գտնենք եթէ այդպէս յանկարծակի տանիմ ձեզ, մինչև որ կացութիւնը չգիտնաք ուզողն եմ։ Ուրեմն խնդիրը պիտի պարզեմ ձեզ, բայց նախ ըսեմ որ այս պատմութեան մէջ քանի մը կէտեր կան զոր ես ալ չեմ գիտեր։ Հետեւապէս գիտցածս միայն կրնամ հաղորդել։ Ինչպէս անշուշտ գուշակեցիք, հայրս Հնդկաստանի բանակին Մայոր Ճօն Շոլթօն էր, նախկին ասպետ Հնդկաստանի բանակին։ Ասկէ 11 տարի առաջ հանգստեան կոչուեցաւ և եկաւ բնակիլ ի Բօնտիչէրի Լօճ, Րբըրը Նորուտ Թաղին մէջ։ Աղէկ գործ տեսած ըլլալով Հնդկաստանի մէջ, հոն ալ որոշ հարստութիւն մը դիզած էր, հետաքրքրական առարկաներու կարեւոր հաւաքածոյ մը և հնդիկ սպասաւորներ բերած էր հետը։ Ուստի տուն մը գնեց և հոն ապրեցաւ պերճօրէն։ Երկուորեակ մ'ունեցաւ, որոց մին ես եմ և միւսը՝ Պարթօլոմէ եղբայրս։ Կատարելապէս կ'յիշեմ այն շշուկը զոր հանեց հարբերապէս Մորսդէնի տարօրինակ անհետացումը։ Մանրամասնութիւնները մեծ հետաքրքրութեամբ կարդացինք լրագիրներուն մէջ, քանի որ մեր հօրը բարեկամն եղած էր։ Այս գործին վրայ առատօրէն վիճեցանք մեր հօր առջև, որ իր նկատողութիւնները կ'խառնէր մերիններուն։ Երբեք չկրցանք կարծել Թէ ինք միայն գիտէր անցած դարձածն և Արթըր Մորսդէնի անուր վախճանը։ Այսու հանդերձ սա միայն գիտէինք Թէ խորհրդաւոր բայց իրական վտանգ մը կ'սպառնար մեր հօր։ Ձեր սիրելի առանձին դուրս ելնել, եւ Բօնտիչէրի Լօճի մէջ իբր դռնապան ունէր միշտ երկու հոգի, արհեստով ըմբիշ։ Ուիլիամս, որ հոս բերաւ ձեզ, անոնցմէ մին էր։ Մեր հայրն երբեք ուզած չէր իր վախերն յայտնել մեզ, բայց անիծեալ անտեղութիւն մ'ունէր փայտէ ոտք ունեցող ամէն անձի դէմ։ Նոյն իսկ օր մը հրացանն պարպեց այս կարգի մարդու մը վրայ որ պարզապէս խեղճ շրջուն փերեզակ մ'էր, բոլորովին անմեղ։ Ստիպուեցանք խոշոր գումար մը վճարել գործը մարելու համար։

Եղբայրս ու ես միշտ խորհած էինք որ մեր հայրը պարզապէս խելքին փչածն կ'ընէր, երբ ապագան եկաւ հակառակն հաստատեց։ 1882ի սկիզբը, հայրս Հնդկաստանէն ստացաւ նամակ մը որ տակնուվրայ ըրաւ զինք զարմանալի կերպով։ Նախաճաշի սեղանին կարդացած միջոցին, քիչ մնաց պիտի հիւանդնար։ Անկէ ի վեր երթալով տկարացաւ մինչև մահը։ Անկարելի եղաւ մեզ գիտնալ այդ նամակին պարունակութիւնը։ Միայն կրցանք տեսնել Թէ կարճ էր եւ անփորձ ձեռքով մը գրուած։ Այդ վայրկեանէն սկսեալ, պախուրը, որմէ հաշտարապէս Շոլթօ կ'գանգատէր տարիներէ ի վեր, արագ արագ աւելցաւ, այնպէս որ օր մը, Ապրիլի վերջերը, իմաց տուին մեզ Թէ ամէն յոյս կորսուած էր եւ Թէ մեր հայրը մեզ կ'ուզէր՝ վերջին զեկոյց մը հաղորդելու համար մեզ։ Երբ իր սենեակը մտանք, Թիկնոցին ու գլխին տակ բարձեր դրուած էին, եւ ինք շատ դժուարութեամբ շունչ կ'առնէր։ Մեզմէ խնդրեց դուռը բանալով գոցել եւ իր անկողնին երկու կողմը նստիլ։ Յետոյ, մեր ձեռքերը բռնելով, յուզումէն ու տառապանքէն մարած ձայնով մ'ըրաւ մեզ տարօրինակ պատմութիւն մը զոր պիտի ջանամ կարելի եղածին չափ հաւատարմօրէն կրկնել ձեզ։ «—Այս գերագոյն վայրկեանին, ըսաւ, բան մը միայն կայ որ կ'ծանրանայ խղճիս վրայ, այն է տարաբախտ Մորսդէնի աղջկան հետ վարուելու եղանակս։ Անիծեալ ագահութիւնը, որ կեանքիս գլխաւոր Թերութիւնն եղած է, վար դնել ու պահել տուաւ ինծ կէսն այն գանձին որ անոր կ'իյնալուն էր։ Եւ սակայն ես ինքս ալ չվայելեցի այս ճոխութիւնները։ Այնքան անհեթեթ ու կոյր մոլութիւն մ'է սա ագահութիւնը։ Տէր ըլլալու հրճուութիւնը միայն այնքան վայելք մ'էր ինծ համար որ չէի կրնար համաձայնիլ նոյն իսկ բաժանումի մը գաղափարին։ Տեսէ՛ք սա մարգարտազարդ մանեակը, քինաքինայի շիշին քով։ Տակաւին չկրցայ որոշում տալ անկէ բաժնուելու, Թէև այդ աղջկան զրկելու դիտաւորութեամբ դուրս հանեցի։ Դուք, զաւակներս, Աէրայի գանձէն լաւագոյն բաժին մը պիտի տաք անոր, չէ՞։ Բայց բան մը մի՛ ղրկէք անոր, ո'չ իսկ այս մանեակը, մինչև որ չմեռնիմ այս աշխարհէն։ Վերջապէս, ինծի չափ հիւանդներ կան որ աղէկցած են։ Հիմա պատմեմ ձեզի Թէ ինչպէս մեռաւ Մորսդէն։ Տարիներէ ի վեր սրտի հիւանդութիւն մ'ունէր, զոր միայն ես գիտէի։

ՍԸՐ Ա. ՔՕՆԸՆ ՏՕՅԼ
Թարգմ. Փ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ (Շար.)

ուան տեղ ուրիշ անուն մը կ'դրուի։ Օրինակի աղագաւ, փոխանակ Իզմիր ըսուելու Իզմիտ կ'ըսուի, Թուլօն ըսուելու տեղ Թուլուզ, Վիէն ի Ֆրանսա ըսուելու տեղ Վիէն յ'Աւստրիա կ'ըսուի, կամ Հավր փողոց ի Բարիզ ըսուելու տեղ Հավր կ'ըսուի։ Շատեր նամակին վրայ պէտք եղած հասցէն բոլորովին կ'մոռնան։ Մէկ տարուան մէջ անգլիական փոստին 27,000 նամակ գտաւ առանց հասցէի, որոնցմէ 1600 հատը 94,000 ֆրանքի արժէք կ'պարունակէին։

Այլանդակ հասցէներ ալ կան զոր օր. «Առ Պ. Բ... որ անցեալ ամառ Լիւսերնա բնակեցաւ անանկ տուն մը որու դիմացն աւազի կոյտեր կային», կամ «Առ Պ. Բիէր Անտրէ, փողոցի աւլող ի Բարիզ» կամ սապէս. «Իվ Մաթէօ Լըկօֆ. Նաւաստի ի Սէնթ-Թանդէր, Ռուսիա. Սէնթանդէր. Սանտանդէր ըսել կ'ուզէ որ Սպանիոյ քաղաք մէ և Ռուսիա նաւուն անունն է։ Բոլոր այս նամակները զատ դրուելով կը քննուին հետք մը կամ նշան մը գտնելով իրենց տեղն հասցնելու կամ ետ վերադարձնելու համար։ Եթէ հետք մը չգտնուի, ամէն երեք ամիսն անգամ մը մասնաւոր տեղ մը կ'փոխադրեն ապլով և տեսուչի մը հսկողութեան տակ կ'այրին։

Բայց փոստն միայն նամակ չի փոխադրեր. Ծրարներ և ուրիշ դիւրատար բաներ ալ կ'փոխադրէ։ Բոլոր այս առարկաները մասնաւոր տեղ մը կ'դրուին և շատ հետաքրքրական է տեսնել ամէն տեսակ մանր մունր բաներ կ'գտնուին հոն, գինիի և ըմպելեաց սրուակներ, կօշիկ, հողաթափ, մազ բուսցնելու բօմատներ, գիրքեր, ծխափող, թէյի տուփեր, գեղահատեր, կերպասի կտորներ, մինչև անգամ զմրուխտեայ թռչուններ։ Ասոնք եթէ փնտռող չըլլայ, չեն այրեր, այլ կառավարութեան կ'յանձնեն, և կառավարութիւնն ալ աճուրդի կ'հանէ և պզտի վաճառականները գնելով դարձեալ կ'ծախեն։ Այս նմոյշներուն մէջ օր մը ողջ կրիայ մը գտան. զրկողն առանց ծրար մ'ընելու պատեանին վրայ թուղթի կտոր մը փակցուցած և վրան ալ պէտք եղած բուլերը դրած էր հասցէով։ Նամակատունը չէր գիտեր ի՞նչ ընթացք բռնել, ըստ օրէնի պէտք էր սառկաւին մէջ նետել, վասն զի ողջ անասուն չի փոխադրեր, բայց մինչև աճուրդի հանուիլն ստիպուած էր կերակրել։ Խնդիրը կարճ կապելու համար կրիան հասցէին զրկուեցաւ։ Աւելի յանդուգն և աւելի մեծ Բռոզեկի որդիւնք է անցեալ դարուն անգլիական Խորհրդարանին անդամներէն միոյն ըրածը։ Օր մը կ'բերէ դաշնակ մը կ'յանձնէ նամակատան։ Խորհրդարանի անդամք թղթատարական ծախք չեն վճարեր եղեր, բայց օրէնքն որոշած չէ եղեր թէ անոնց զրկած ծրարներու մեծութիւնն ո՞րչափ պէտք է ըլլայ, ուստի նամակատունն ստիպուեր է դաշնակը փոխադրել։

Բացարձակ օրէնք մը կայ որ փոստային ծառայէն մինչև այսօր փոխուած չէ, նամակի մը գինն որչափ ամէննայ, Նոր նամակներն ալ ո՞րչափ կ'աւելնան, և Պետական գանձը փոխանակ կորսնցնելու՝ աւելի կ'շահի։ 1850ին նամակի մը 25 սանթիմ կ'վճարուէր, իսկ Բարիզի համար 10 սանթիմ, 1853ին հաւասար կերպով 20 սանթիմ եղաւ և 1871ին 25 սանթիմի բարձրացաւ։ Այսօր 15 սանթիմ է, և նամակներուն թիւն այն ինչ 1848ին 122 միլիոնի հասած էր, 1900ին 850միլիոնի բարձրացաւ, եթէ աւելցնենք նաև տպեալ թուղթերը, լրագիրներն եւ հանդէսները, երկու միլիառ 81 միլիոնի կ'հասնի։ Տէրութեան հասոյթն ալ 200 միլիոն 27,000 ֆրանք եղած է, եւ բոլոր այս նամակները ցրուելու համար ցրուիչներու բանակ մ'ալ կայ քաղաքներուն համար 7,000, եւ գիւղերուն համար 25,000։

Միայն Բարիզ փոխանակուած այցաքարտերուն թիւը 18 միլիոն 800,000ի կ'հասնի։ Այս այցաքարտերն եթէ իրարու վրայ դիզուին, 9000 մէտր բարձրութեան կ'հասնին, ճիշտ Հիմալայա լերան բարձրութեանը։ Եթէ քով քովի շարուին, Բարիզէն մինչև Ֆէս կ'բռնեն երկու դարձով, իսկ աս թղթակցութեանց համար վճարուած ֆոյլերն եթէ գետին շարուին, մէկ հեկտար տեղ կ'բռնեն։

Այսու հանդերձ այսօրուան սակերը շատ սուղ են։ Անգլիոյ մէջ նամակը 10 սանթիմ է մինչև 120 կրամ, այն ինչ Ֆրանսայի մէջ մինչև 15 կրամ է, ըսել է թէ ինչ որ անգլիացին 10 սանթիմ կը վճարէ, ֆրանսացին 1 ֆրանք 20 կ'վճարէ, այսինքն 12 անգամ աւելի։ Ասոր համար է որ ամէնէն շատ Անգլիացիք նամակ կը գրեն և միայն Անգլիայէ Հնդկաստան զրկուած նամակներուն ծանրութիւնը տարեկան 2 միլիոն ու կէս քիլօկրամի կ'հասնի։ Ասկէ զատ, եթէ Բարիզի պէս մեծ քաղաքները տուփերը շուտով կ'բացուին և նամակները շուտ կ'ցրուեն, գաւառներու մէջ այնպէս չէ, և այս մասին գերմանական ամէնէն աննշան քաղաքը մեր առաջնակարգ գաւառի քաղաքները կ'գերազանցէ։ Վերջապէս, եթէ ուզուի բարենորոգում մ'ընել, պէտք է որ անպատճառ թղթատար ցրուիչներն հեծանիւով ցրուեն իրենց նամակները։ Մարդկութիւնը միշտ առաջ կ'երթայ, դասակարգութիւնը կ'ընդհանրանայ և գրելու պէտքն օր ըստ օրէ կ'աւելնայ, փոստն ալ պէտք է որ օրըստօրէ ժողովուրդին պէտքը գոհացնելու նոր միջոցներ անօրինէ։ Ո՛վ գիտէ, արդեօք մեր թոռները կամ թոռանց թոռները մեր վրայ չը՞պիտի խնդան և արդի փոստաններն իրենց ծիծաղելի չպիտի՞ երևին երբ իրենք աւելի արագ միջոցներ գտնեն։

Բողեց
Գ. ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆ

ՎԵՐՋ

Ց. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ
ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
ԵՐՐՈՐԴ ԳԻՐՔ
Բարձրագոյն դասընթացքի Բ. տարւոյ համար
Գին 6 ղրշ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Կայսերական Ամէտիի դիւանին քարտուղար անուանուեցաւ կրօնականներէն Սօնուս Վէհպի էֆէնտիզադէ Մէհմէտ Սէրվէդ էֆ.։

Քաղաքապետական Ժողովին անդամ անուանուեցաւ իրաւագիտական խորհրդականի օգնական Ղալիպ պէյ։

Գարս-Աղաճի (Գոնիա) Դայմագամ անուանուեցաւ Ճիյաէի (Քասթէմունի) Դայմագամ Թէվֆիգ էֆ., որուն յաջորդեց Բէրլէնպէ գիւղախմբին Միւտիր Ապտ-իւլ-Հալիմ Ռաղիպ պէյ։

—Միւթէմայիզի աստիճան տրուեցաւ Սուլթանիէ վարժարանին ուսուցիչներէն Ճէմալ պէյի։

—Ականաւոր Օսմանեան պատուանշան տրուեցաւ Իտալիոյ վարչապետ Մ. Ծանարտէլլիի, արտաքին գործոց նախարար Մ. Բրինէդդիի, պատերազմական նախարար զօրավար կոմս Բօնզատի Սան Մարթինոյի և ծովային նախարար դերծովակալ Շըվալիէ Մորէնի։ Ա. Օսմանիէ Բիւսի (Սազըզ) կառավարիչ Ճէմիլ փաշայի. Բ. Օսմանիէ՝ Մշոյ կառավարիչ Մահմուտ փաշայի։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Անգլիական դեսպան Սըր Ն. Օ'Քօնօր և գերման դեսպանատան գործակատար Պարոն Վանկէնհայմ երէկ Բ. Դուռն երթալով, տեսակցեցան Արտաքին գործոց նախարարին հետ։

ԱԼՊՕՄ.—Ծովային նախարարութեան Ա. լուսանկարիչ Սամի պէյ ծովային նախարարութեան միջոցաւ Կայսերական Պալատ մատոյց գեղեցիկ Ալպօմ մը, որ ծովային պաշտօնատան մէջ տրուած կոչունքին և Ակօրատը յանձնուելուն լուսանկարները կ'պարունակէր, ամէն դիրքերով։ Վեհ. Կայսրն յոյժ գոհ մնալով, հրաման ըրաւ որ երկու ալպօմներ եւ պատրաստուին, որոցմէ մին պիտի ղրկուի Իտալիոյ Վեհ. Թագաւորին և միւսը պիտի տրուի իտալական դեսպան Մարքի տի Մալասփինայի։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՔ.—Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Հագգը պէյէ և իրաւագէտ խորհրդականաց Սենեկին անդամ Շատան և Հրանտ պէյերէ կազմուած յանձնաժողովը երէկ առաջին անգամ ըլլալով ի նիստ գումարուեցաւ Խարիճիէի պաշտօնատան մէջ, առևտրական դաշնագրերու նկատմամբ ինչ ինչ ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար։

ԱՖԻՈՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀՐԿԻԶԵԱԼՔ.—Կայսերական Իրատէի համաձայն, սահմանակից նահանգներու մէջ նպաստահաւաք յանձնաժողովներ պիտի կազմուէին հանգանակութիւն կատարելու ի նպաստ Աֆիոն-Գարահիսարի հրկիզելոց։ Գոնիայի մէջ, Հանրային Պարտուց Վերատեսուչ Մէհմէտ Շէվքէթին պէյի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմուելով, ցարդ յաջողեր է հաւաքել 17,172 ղրշ.ի գումար մը, և հանգանակութիւնը կ'շարունակէ։

ՆՈՐ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ.—Կայսերական Իրատէի մը համաձայն, Գասըմ-Փաշայի և Արապ-Ճամիի կողմն եւ երկու աղբիւրներ պիտի շինուին, Բէհզըտտէնէի անուշ ջուրին համար։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Ռումանական կառավարութիւնն «Աստղ Ռումանիոյ» պատուանշանին Մեծ-Խաչը տուաւ Խարիճիէի քարտուղար Նուրի պէյի և Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Հագգը պէյի. «Թագ Ռումանիոյ» Մեծ-Խաչը՝ Խարիճիէի թղթակցութեան դիւանին քաղաքական Տնօրէն Սէֆէր էֆ.ի (Հմայեակ էֆ. Սէֆէրեան) և առևտրական դիւանին Տնօրէն Նիքօլաքի էֆ. Սկուֆիտիսի, նոյն պատուանշանին ասպետութեան աստիճանը՝ Կայսերական Պէյլիքճիի դիւանին Ա. օգնական Միւնիր Իսմէթ պէյի. հրամանատարի աստիճանը՝ Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդականաց Սենեկին Ա. Միւմէյյիզ Հրանտ Ասլը պէյի և Օտար Մամլոյ գրասենեկի Լուի Կոչդի էֆ.ի։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.—Աթէնքէ առնուած լուրերու նայելով, Միջերկրականի անգլիական նաւատորմը, որ Նաւպլիոնէ մեկնած էր ընդ առաջ Մանչի նաւարաժնին, երէկ առաւօտ անոր հետ պիտի վերադառնար Նաւպլիոն։ Անգլ. Նաւատորմէն 60 մարտանաւեր վաղը Վոլօ կ'սպասուին։ Միջերկրականի բովանդակ անգլ. նաւատորմը Միջերկրականի զանազան նաւահանգիստները պիտի այցելէ, և Դեկտ.ին պիտի վերադառնայ Նաւպլիոն և Ֆալէռ։

ՔԱՐԱՀԱՆՔԵՐՈՒ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ.—Երկրագործական նախարարութիւնը նկատելով որ սովորական քարերու (որմաշինութեան և սալարկի) հանք բացողներուն մեծ մասն աղքատ մարդիկ են, յաւելուածական յօդուած մը աւելցուց քարահանքերու կանոնագրին մէջ, որուն համաձայն այս տեսակ հանքերու համար 2 1/2 ոսկիի տուրք մը պիտի վճարուի, և շահագործութեան պայմանաժամն ալ 5 տարի պիտի ըլլայ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ.—Ռուսական հիւանդանոցին Վարչական Խորհուրդը-նախագահ՝ ընդհ. հիւպատոս Մ. Լակօվլըֆի. անդամք՝ դեսպանատան նախորդ Ա. քարտուղար Մ. Զէկլով, առողջապահական պատուիրակ Տոքդ. Բաբաքանովըֆի, հիւանդանոցին Տնօրէն Տոքդ. Զերօթիէվ և դեսպանատան քարտուղար Մ. Օնու,-Դշ. օր Պէօյիւքտէրէի մէջ ի նիստ գումարուեցաւ, և որոնց իր բովանդակ շնորհակալութիւնն յայտնել Մ. Զէկլովի-որ վերջին անգամ ըլլալով ներկայ կ'գտնուէր իր նիստերուն-այն լայն մասնակցութեան համար զոր Մ. Զէկլով ունեցած էր հիւանդանոցի վերաբերեալ գործերուն մէջ։ Հիւանդանոցի կանոնագրին համաձայն, որովհետև դեսպանատան Ա. քարտուղարը Վարչական Խորհուրդին անդամ կ'ըլլայ, առժամեայ անդամ մը պիտի ընտրուի, մինչև որ Մ. Զէկլովի յաջորդն անուանուի։

ԹՐԻՔ-ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ.—Ինչպէս ծանուցինք, Մեծ-Սպարապետութիւնն հարկ եղած հրամանները տուած էր այն Կայսերական Իրատէին գործադրման համար, որ կ'հրամայէր եւրոպական թրիք-մեքենաներու գործածութիւնն ընդհանրացնել հացարարութեան մէջ։ Երեք տարիէ ի վեր, Բօնդուաւ ընդհանուր տնօրէնի Տնօրէն Մ. Բաէնօկրադ Սըրաղիկօբուլօ, որ կ'աշխատի Թուրքիա ներմուծել մեքենական լաւագոյն գրութիւններն որոց ներկայացուցիչն է, խմոր թրելու եղանակին մէջ ներմուծուած նորանոր բարեփոխումներով յաջողած է ձեռք բերել գործիք մը, որ քառորդ ժամու մէջ կրնայ 150 քիլօ խմոր պատրաստել, լաւ խառնուած, լաւ շաղուած, և ամէն օտար նիւթերէ զերծ։

ՏՐՈՎԱԴԱ.—Աթէնքի Գերման դպրոցին անօրէն Մ. Տէօրբֆէլտ Տրովադայի պեղումներուն վրայ երկասիրութիւն մը ներկայացուց Վիլհէլմ Կայսեր։ Այս գործ ի մօտոյ պիտի հրատարակուի։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ Գահակալութեան Տարեդարձին առթիւ Յունաց Պատրիարքին խնդրանօք, Կայսերական Իրատէ մը հրամայած էր որ 12 Յոյն ուսանողք Սուլթանիէ վարժարանին մէջ ձրի ուսում ստանան։ Յունարէն թերթերը կ'ծանուցանեն թէ Յունաց Պատրիարքարանն յառաջիկայ Բշ. օր Կրթական նախարարութեան պիտի ներկայացնէ իր ընտրած ուսանողները, Պատրիարքարանի գործակատարին միջոցաւ։

ՎԻԵՆՆԱՅԻ օսմ. դեսպան Մահմուտ Նէտիմ պէյ, Կայսերական արտօնութեամբ, Վիսպատէնի ջերմուկները պիտի երթայ իր տկարութիւնը դարմանելու։

ՔՈԼԵՐԱ.—Օգս. 28ին Աղեքսանդրիոյ մէջ քօլէրայի 41 դէպք և 28 մահ, Գահիրէի մէջ 21 դէպք և 24 մահ, Տամիէդի մէջ 20 դէպք և 20 մահ, Իսմայիլիայի մէջ 4 մահ, Ռօզէդի մէջ 34 դէպք և 33 մահ, Բօռ-Սայիտի մէջ 1 մահ, և ուրիշ տեղեր 1287 դէպք և 1174 մահ պատահած են։

—Առողջապահական Վարչութեան տեղեկագրին նայելով, Սեպտ. 1էն մինչև 7 (Ն. Տ.) քօլէրայի 7760 դէպք և 6320 մահ պատահած են Եգիպտոսի մէջ։

—Օտեսայի դէմ դրուած քարանդինան, որ 5 օրէն 10ի բարձրացաւ, եթէ մինչև յառաջիկայ Դշ. օր ժանտախտի նոր դէպք չպատահի, պիտի ջնջուի, կ'ըսէ Մօնիթէօր։

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ ԾԵՐԶՆԿԱ.—Երզնկայի կառավարիչը ծանուցած է Երկրագործական նախարարութեան թէ Երզնկայի շրջականները գտնուած բազմաթիւ պտղատու ծառերէն զատ, թթենի (թութ), ուռի (սէօյիւթ), կնձնի (քարա-աղաճ) և հացի (դըշըրդար) ծառերէն 500 հազար հատ կ'գտնուին։ Ասոնցմէ զատ, այժմ ժողովուրդը մեծ փափաք ցոյց տուած է թթատուններ տնկելու, և այս տարի կատարուած շերամաբուծական փորձերն յաջողութեամբ պսակուած ըլլալով, յառաջիկայ տարի շատերը շերամաբուծութեան պիտի ձեռնարկեն։

ԱՆԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐ.—Իգտամ, Թահրիրատի հետ, ձեռնհաս պաշտօնատան ուշադրութիւնը կ'հրաւիրէ անբարոյական նկարներ պարունակող կարգ մը ֆրանսերէն թերթերու վրայ, որք այսօրերս շոգենաւերու մէջ, բանուկ պողոտաներու վրայ և գրավաճառներու մէջ կը ծախուին։

ԳԵՐՄԱՆ ԴԵՍՊԱՆ Պարոն Մարշալ, որ արձակուրդով բացակայ կ'գտնուի, Սեպտ. 15ին Պոլիս պիտի դառնայ։

ՉԵՐՆՈՄՈՐԵՑ Ռուս թնդանօթանաւը Բիւզէ Իզմիր ժամաներ է։ Շոգենաւին մէջ կ'գտնուի Ռուսիոյ երկրագործական նախարարութեան մէկ պատուիրակը, որ Արևելքի մէջ կ'ճամբորդէ, առևտրական ու երկրագործական ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար։ Ռուս պատուիրակն այցելեր է Իզմիրի Թուզի ալիւրանոցներն և թուզերու պահպանման եղանակին նկատմամբ զանազան տեղեկութիւններ քաղեր է։ Պիտի այցելէ նաև Այտընի և շրջակայից թզաստանները։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ.—Թուզլայէ մավունա մը, 3000 ալիւր բեռցած, երբ երէկ իրիկուն Գարաքէօյի կամուրջին տակէն կ'անցնէր Ռէժիի Ծխախոտի գործարանն երթալու համար, Ֆօսքօլօ Մանկօ շոգենաւային ընկերութեան նաւահանգ շոգենաւակին հետ ընդհարում ունենալով, 5 վայրկեանի մէջ ընկղմեցաւ։ Նաւավարներն ազատուեցան։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Վէշնէլօ գրած ըլլալով որ Ամասիոյ մետրապոլտին խնդրոյն մէջ յունական եկեղեցին իբրև մօրու մը վարուած էր և ոչ իբրև մայր, Պատրիարքարանի պաշտօնաթերթը, Էքլէզիաստիքի Ալիթիա, ի կարգ կ'հրաւիրէ այդ թերթը, և կ'ազդարարէ իրեն որ աւելի շրջահայեցութիւն ցոյց տայ երբ խնդիրը Սինոդին գործերուն վրայ է։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ.—Բերայի ոստիկանութիւնն երէկ Թէփէ-Պաշըյի կողմը ձերբակալեց Բանայոդ անուն չարագործ մը, երբ պարապ կառքի մը մէջ պառկած՝ ուշաթափ գինով մը կողոպտելու վրայ էր։ Գինովն էր Սուլթան Պայազիտի լումայափոխներէն Անանիատի, որ երկու օրէ ի վեր Բերայի և Ղալաթիոյ մէջ գինետունէ գինետուն թափառելէ վերջ, գրպանին դրամը սպառած և հուսկ ուրեմն ինքզինք պարապ կառք մը նետած և հոն ուշաթափ եղած էր։ Ձերբակալեալ չարագործն ալ իբրև որս մը գտած էր, գրպանները կ'խուզարկէր, երբ ոստիկանք վրայ հասնելով ժամանակ չթողուցին։ Գինովին վրայէն գտնուեցան քանի մը չէքեր և փոխանակագրեր։

ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԸ.—Առևտրական և Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութիւնը ծանոյց Գոնիայի կուսակալութեան թէ Կայսերական Իրատէի մը համաձայն, մինչև 1317 տարւոյ վերջը անվճար մնացած ճամբաներու շինութեան տուրքն առանց տուգանքի պէտք է գանձել, և այսուհետև պէտք է հոգ տանիլ ամէն տարի մինչև Փետրուարի վերջը գանձելու նոյն տուրքը։

ԱՆՍԱԼՏՕ Նաւարանին ճարտարագէտներէն 8 հոգի, որք մայրաքաղաքս եկած են Արքունի Նաւարանին մէջ ութ զրահաւորները նորոգելու համար, երէկ տեսակցեցան ծովային նախարար Հասան փաշայի հետ, և ապա այցելեցին Նաւարանին զանազան գործարանները։ Ճարտարագէտք սկսան պատրաստել Ֆէթհի Պիւլէնտ զրահաւորին յատակագծերը։

ԹԱՍՈՍ կղզիին մէջ Թաղապետական խորհուրդ մը կազմուեցաւ։

ԳՈՆԻԱՅԻ կուսակալ Ֆէրիտ փաշա անցեալ Դշ. օր Գոնիայէ մեկներ է, իր իրաւասութեան տակ գտնուած գաւառակներուն մէջ քննական պտոյտ մը կատարելու համար։

ՀՐԴԵՀ.—Տամիէդի մէջ (Եգիպտոս) Սեպտ. 2ին մեծ հրդեհ մը ծագելով, առաւօտէն մինչև երեկոյ տևեր է և բազմաթիւ շէնքեր հրոյ ճարակ եղեր են։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ.—Եղեռնագործ Ատեանը, պատժական օրէնքին 170րդ յօդուածին համաձայն, երէկ մահուան դատապարտեց Բէզրօ անուն չարագործը, որ անցեալ տարի, Հոկտ. 25ի գիշերը, Զըյնըր թաղին մէջ Սպառապետութեան քարտուղարներէն Մէհմէտ էֆ.ի տունը մտած էր գողութեան համար, և այս առթիւ գիշերապահ Ալի աղան վիրաւորած և զինքն հետապնդող ոստիկան Ահմէտ էֆէնտին ալ զարկած սպաննած էր։

ՏԱՐԱԲԱԽՏ Լէմսն հանըմի ամուսնոյն՝ Հաֆըզ Իպրահիմի՝ դատապարտութեան վճռագիրը՝ յարակից թուղթերով՝ երէկ ընդհ. դատախազութեան կողմէ յանձնուեցաւ Վճռաբեկ Ատենի պատժական ճիւղին։

ԽԵԲԵՈՒԹԻՒՆ.—Թօփհանէի Ֆիրուզ-Աղա թաղին բեռնակիրներէն Ակնցի Օսման և ընկերը Ճէմալ Օսման, երէկ Մեծ-Շուկայի մէջ Մանիֆաթուրաճի Սարգիսի դիմելով, կ'առաջարկեն իրեն ծախել 13 թոփ կերպաս և տպածոյ։ Սարգիս, յէլէֆէր մը գտած ըլլալ, գնելու պատրաստակամութիւն կ'յայտնէ։ Ասոր վրայ բեռնակիրները 13 թոփը կ'բերեն, և 20 ոսկի արժող ապրանքը 17 մէճիտի կ'ծախեն, բայց չէ ինչ ծածուկ որ ոչ յայտնեսցի։ Դրացի խանութպաններն հոտ առնելով թէ Սարգիս [illegible] մը կուլ տուած է, իրողութիւնն իմաց կուտան Շուկայի ոստիկանութեան, որ անմիջապէս քննութեան կ'ձեռնարկէ և կ'ձերբակալէ բեռնակիրները։ Քննութենէն կ'հասցուի թէ Էյուպի խանութպաններէն Ահմէտ էֆ. նոյն ապրանքները Պոլսոյ մէջ վաճառականէ մը գնելով, նոյն բեռնակիրներուն միջոցաւ Էյուպ զրկեր է, բայց հաւատարիմ բեռնակիրները, փոխանակ Էյուպ տանելու, շուկայ կ'տանին և կ'ծախեն Սարգիսի, որ գողցուած ըլլալը գիտնալով հանդերձ կ'գնէ։

Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս պատիւ ունի ծանուցանել թէ Պրուսացի մի քանի բարեսէր ազգայինք ի նպաստ Հիւանդանոցիս մասնաւոր հանգանակութեան մը ձեռնարկելով, ըստ յետագայ ցուցակի 3,385 ղշ. հաւաքած և ղրկած են Հոգաբարձութեանս՝ ձեռամբ Տիգրան էֆ. Կէյվէլեանի։ Սոյն մարդասիրական ձեռնարկութեան առթիւ Հոգաբարձութիւնս կ'փութայ իր խորին շնորհակալիքն յայտնել թէ՝ հանգանակիչ անձնաւորութեանց, որք այնքան հոգածութեամբ ջանացած են արդիւնաւոր ընել հանգանակութիւնը, և թէ բարեսէր նուիրատուաց որք ըստ կարելւոյն կ'օժանդակեն բազմակարօտ յարկիս, ի մխիթարութիւն ընդհ. պատսպարելոց.— Տեարք Յակոբ և Պօղոս Պալապանեան 540 ղշ., Յովհաննէս և Արամ Ֆընտըքեան 324, Յակոբճան Թէոսեան, Կարապետ Թէոսեան, Մ. Սերովբէ Կուրտիկեան, Յակոբ և Յարութիւն Բուրտիկեան, Մարտիրոս Տ. Նիկողոսեան, Մատթէոս Կիւմշեան, Քերովբէ և Նասիպ Եավրուեան, Մինրան Պալթաեան, Բողոքական ոմն, Մ. Պէլոր 108ական. Մ. Կարապետ և Յակոբիկ Զանճեան 80. Յակոբոս Տ. Ահարոնեան, Պետրոս Բէհեսեան, Նշան Կիւլմէզեան 60ական. Օսմ. Պանքա, Ստեփան Թ. Տէրվիշեան, Բողոքական ոմն, Բողոքական ոմն 54ական. Կարապետ Հէքիմեան, Կարապետ Արապեան, Յակոբոս Ց. Պօտուրեան, Անտօն Ն. Մորաչեան, Կարապետ Տէրվիշեան, Կարապետ Մավիեան, Բաբեկէր ոմն, Տիրան Քէօլէեան 40ական. Մաքսուտ Թէռնեան, Յովակիմ Քալեօնեան, Ազնիւ Կ. Անտօնեան, Լեւոն Սթանպօլլուեան, Մինաս Շամլեան, Պօղոս Տ. Պօղոսեան, Պետրոս Պասմաճեան, Բարունակ Գարախանեան, Յակոբ Տօնիկեան, Պետրոս Բիւրքճեան, Նասիպ Բիւրքճեան, Յակոբիկ Տ. Նիկողոսեան, Զարեհ Խանճեան, Կարապետ Կուրտիկեան, Գրիգորիկ Զանճեան, Բարունակ Շիշմանեան, Երուանդ Սէֆէրեան, Տիրան Կիւլմէզեան, Տիրան Նահապետեան, Դարեհ Խանճեան, Նշապոր Փափազեան, Ստեփանիկ Թօգաթլեան, Զենոբ Գարուճեան, Գրիգորիս Պազըրճեան, Սեննեքերիմ Սիմջէչ խանի, Յովակիմ Հայրապետեան, Գրիգոր Տէմիրճեան 20ական. Անտօն Սեֆթէլեան 15. Տիգրան Մօրուքեան, Զարեհ Տօղրամաճեան, Յակոբ Գավաֆ, Օննիկ Եսամալըճեան, Յովհաննէս Գուրունեան, Դաւիթ Թըրըեան, [illegible], Կարապետ Զիլինկիրեան 10ական. Յովակիմ Փափազեան, Մինաս Փափազեան 5ական։

* * Ի Բարիզ հանգուցեալ Տքդ. Դէօրդ էֆ. Կեստրեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Հիւանդանոցիս նուիրած են Տեարք Եղբարք Թոգաթեան 324 ղշ., Մ. Կեստրեան և Եղբարց փաստաբան պաշտօնեայք 216, Այրի Տիկին Սրբուհի Քամիջեան, Տէր և Տիկին Ռուբէն Էպլեան, Նշան Փափազեան 108ական։

(Կ'նք. Հոգաբարձութիւն Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի)

ՔՐՕՆԻԿ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ Պատրիարքարանի մէջ ի խորհրդակցութիւն հրաւիրեց յարաբերական և վարչական դիւանապետ էֆ.ներն և անմիջական տնօրինութեան կարօտ խնդիրները կարգադրեց։ Ասոնցմէ յիշենք գլխաւորաբար Բաղէշի և Բղիրի առաջնորդական ընտրութեանց խնդիրները։ Ն. Սրբազնութիւն նախ քննեց Բաղէշի ընտրութեան տեղեկագիրն եւ ստուգելով ընտրութեան օրինաւորութիւնը, յանձնարարեց պէտք եղած ձեւակերպութեանց ձեռնարկել։ Գրուեցաւ Խարբերդի Պատր. Փոխանորդ Տ. Եզնիկ Ծ. Վրդ.ի թէ ինք Առաջնորդ ընտրուած է Բաղէշի և թէ հարկ եղած թուղթերն ուղղուած է Պէրաթը ձեռք բերելու համար։ Հետևապէս պէտք է իր պատրաստութիւնները տեսնէ իր նոր պաշտօնատեղին երթալու, ուր պիտի ստանայ հարկ եղած պաշտօնագրերը։ Տ. Եզնիկ Վրդ. սակայն գրած ըլլալով որ Եպիսկոպոս ձեռնադրուելու պայմանաւ միայն կ'ընդունի Բաղէշի Առաջնորդութիւնը, ըստ որում ինք երկար տարիներէ ի վեր վարդապետ ձեռնադրուած և հոս ու հոն ո՛ր գաւառն որ զրկուած է՝ սիրով համակերպած է, և իր հասակակից Վրդ.ները գրեթէ ամէնքն ալ Եպիսկոպոս ձեռնադրուած են, իր իրաւունքը կ'նկատէ այլ եւս պաշտօնի մը գլուխ անցնիլ իբր Եպիսկոպոս։ Ս. Պատրիարքն Եզնիկ Վրդ.ի այս պայմանն անընդունելի գտաւ, պայմանաւոր պաշտօն ընդունիլ ապօրէն նկատելով։ Գրուեցաւ նաև Բաղէշի Գաւառային Ժողովին թէ Տ. Եզնիկ Վրդ.ի ընտրութիւնն հաստատուած է և յանձնարարուած իրեն որ փութայ իր նոր պաշտօնավայրը։

* * Խարբերդի Գաւառ. վարչութեան կրկին ժողովներու՝ Կրօն. և Քաղաք., ընտրութիւնը կատարուած և տեղեկագրուած էր Պատրիարքարան։ Ն. Սրբազնութիւն հաստատեց և որոշեց հաստատութեան Պատրիարքական Կոնդակը զրկել։

* * Ս. Պատրիարք Հայրը կարդաց նաև Բղիրի Առաջնորդի ընտրութեան տեղեկագիրը, անոր ալ ընտրութեան օրինաւորութիւնն ստուգելով հաստատեց կատարուած ընտրութիւնն և յանձնարարեց պէտք եղած ձեւակերպութիւնը կատարել և գրել Տ. Գնէլ Վրդ.ի թէ պատրաստուի երթալ իր նոր պաշտօնավայրն հարկ եղած Պէրաթը Պատրիարքարան յանձնուելուն պէս։

* * Եօզղատէն հանրագրութիւն մը կը գանգատէր տեղւոյն հինգ քահանաներուն դէմ, որոց պատճառաւ Առաջն. Տեղապահ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Թուր Սարգսեան պաշտօնէ քաշուած և Սսոյ վանքը առանձնացած էր։ Ս. Պատրիարքն յանձնարարեց Սսոյ Կաթողիկոսական Տեղապահ Տ. Կիրակոս Եպիսկ.ի որ խնդիրն իր տեղէն կողմերով քննէ և զարժանը տնօրինէ։

* * Սկիւտար Ս. Խաչի Թաղ. Խորհուրդն իր քառամեայ պաշտօնավարութեան շրջանն աւարտած ըլլալով հրաժարած և նոր ընտրութեան հրահանգ խնդրած էր։ Ս. Պատրիարքն հարկ եղած հրահանգը զրկեց տեղւոյն քարոզիչ Տ. Մկրտիչ Եպս. Վեհապետեանի, որ կ'իմանանք թէ պաշտօնագիր մ'ուղղելով Ն. Սրբազնութեան, խնդրած է որ եթէ կարելի է տեղւոյն Առաքելոց Խանճեան Տ. Գաբրիէլ Ա. քահանայի ուղղուի հրահանգը, վասն զի ինք, իբր առժամեայ քարոզիչ, իր չէզոք դիրքը պահել կ'փափաքի, եւ չուզեր ընտրական խնդրոյ միջամուխ ըլլալ։ Արդէն Ալէմթճեան Սրբազանի քարոզչութեան օրով ալ Ս. Խաչի Թաղ. Խորհրդոյ ընտրութեան նախագահութիւնը կ'յանձնուէր Առաքելեց Տ. Հօր, որ վարժ է օրինաւորութեան սահմանին մէջ գործն ի գլուխ հանել։

* * Սկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ քարոզչին դէմ թաղականի մը կողմէ եղած անարգանաց մասին բողոքուած ըլլալով Ս. Պատրիարքին, Ն. Սրբազնութիւն այս խնդրոյն քննութիւնն յանձնեց Պատր. Փոխանորդ Սրբազանին, որ տեղւոյն վրայ անաչառ քննութիւն մը կատարէ եւ յայտագրէ Ն. Սրբազնութեան ի պարտ ու պատշաճ տնօրինութիւն։

* * Ս. Պատրիարք Հայրը գաւառներէ հասած ուրիշ կարգ մը խնդիրներու նկատմամբ ալ տնօրինութիւններ ըրաւ և անոնց գործադրութիւնն յանձնեց դիւանապետ էֆ.ներուն, յանձնարարելով միանգամայն եղած տնօրինութիւնները Խառն Ժողովոյ օրակարգին մէջ անցընել, որպէս զի Ժողովոյ յառաջիկայ նստին ներկայացուին անոնք։

Ս. Պատրիարք Հայրն յանձնարարած ըլլալով ելևմտից Տեսուչ էֆ.ին՝ Պատրիարքարանի պաշտօնէից պահանջներուն մէկ ցուցակը ներկայացնել, պահանջուած ցուցակը տեղեկագրով մը ներկայացուց Ն. Սրբազնութեան։

—Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ Պատրիարքարանի դիւաններու տեսուչ էֆ.ները վաղն առաւօտ Պատրիարքարանի մէջ նիստ պիտի ընեն Ն. Սրբազնութեան նախագահութեամբ, նկատողութեան առնելու համար Պատրիարքարանի պիւտճէի և պաշտօնէից պահանջից խնդիրները։

—Նպաստից Յանձնաժողովն ալ ի նիստ հրաւիրուեցաւ։

—Տ. Մեսրոպ Արք. Սուքիասեան երէկ Ս. Պատրիարք Հօր հետ խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ։

—Մայր-եկեղեցւոյ Նորոգութեան գործը փութով առաջ կ'տարուի։ Սրմաքեան Մինրան էֆ. որ նոյն Նորոգութիւնն ստանձնող նուիրատուին որդին է, օր ընդ մէջ այցէ կ'անցընէ և պէտք եղած շինուածանիւթերը ճարտարապետին հետ ինք անձամբ կ'գնէ։ Սմբատեան էֆ. 50 ոսկի յանձնեց Ս. Պատրիարք Հօր որպէս զի նոյն գումարով գործաւորաց օրականները վճարուին։

—Ս. Պատրիարք Հօր տնօրինութեամբ Խնուսը Բղիրի վիճակին կցուեցաւ, որ ասկէ առաջ Կարնոյ Առաջնորդին իրաւասութեան ներքև էր։

—Հերտիֆի (Բղիրի թեմ) գիւղացիները հանրագրութեամբ մը դիմած են Պատրիարքարան և քահանայ խնդրած են, յայտնելով որ տարիներէ ի վեր հոգեւոր պաշտամունքէ և մատակարարութենէ զուրկ կ'գտնուին։

—Պայազիտի Առաջն. Տեղապահ Պալեան Տ. Եմմանուէլ Վրդ.ի խնդրանաց վրայ, Ալաշկերտի Տ. Յարութիւն քհնյ.ի ծաղկեայ փիլոն կրելու արտօնութիւն տրուեցաւ։

—Ռոտոսդոյի վարժարանաց տնօրէն Թովմաս էֆ. Ահէմեան մայրաքաղաք եկած է արձակուրդով և քանի մը օրէն կը մեկնի իր պաշտօնատեղին, դպրոցական նոր տարեշրջանի կարգադրութիւններով զբաղելու։

Ստացանք ծանօթ երգահան Յարութիւն էֆ. Սինանեանի մէկ նոր երկասիրութիւնը, «Ֆանի-Մազուրքա», որ 17րդն է իր հեղինակութեանց, և որ իր կարգին կոչուած է մեծ ընդունելութիւն մը գտնելու։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Բեդերսպուրկի ֆրանսական նախորդ դեսպան Մոնդէպէլլօ մարքիզն համարձակ կ'խօսի խմբագիրներուն թէ ինք յօժար կամօք չհրաժարեցաւ այս դեսպանութենէն, այլ իր կառավարութիւնը զինք պաշտօնէ հանեց և դադրեցուց դեսպանական ծառայութենէ, որովհետև կ'կարծէր թէ ինք հակառակ էր Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան և զայն վարող Դահլիճին։ Մարքիզը պահպանողական և չափաւոր հանրապետական է, բայց իր կարծիքներն իրեն կ'վերապահէր, և երբեք չէր միջամտեր իր երկրին ներքին գործերուն։ Զարն ինք վերջերս Բեդերհովի Կայսերական Պալատան մէջ տրուած հանդիսական պարահանդէսի մը պահուն, դեսպանը մէկ կողմ առնելով ծանուցեր է թէ իր մեկնումն որոշուած է, բայց ինք շատ կ'ցաւի, և եթէ ձեռքէն գայ, պիտի աշխատի որ միայ, որովհետև Մարքիզն ու Մարքիզուհին շատ սիրելի եղած էին Բեդերսպուրկի պալատական և ընկերական բարձրագոյն շրջանակներուն։ Բայց Մարքիզն աղաչեր է որ Զարն այս մասին իր ազդեցութիւնը չբանեցնէ, զի այն ատեն ինք դեսպանը շատ փափուկ դիրքի մէջ կ'մնար իր Կառավարութեան հետ։ Մոնդէպէլլօ Մարքիզուհին ճշմարիտ թագուհին էր Բեդերսպուրկի պերճ ընկերութեան։ Իբրեւ իսկական Բարիզուհի և ազնուական, կ'վարէր ամէն հանդիսական ընդունելութիւնները, եւ ֆրանսական դեսպանատան մէջ իր հիւրընկալութիւնը ընկերական մեծագոյն դէպքն էին Բեդերսպուրկի համար։ Զարին թագադրութեան հանդէսներուն առթիւ ամէնէն շքեղ, ամէնէն ճոխակաւոր և առատաձեռն ընդունելութիւնն ու պարահանդէսը ֆրանսական դեսպանատան մէջ կատարուած էին։— Բոլոր այս պարագաներէն սա կ'հետեւի որ Ֆրանսայի Ներքին գործերն այնքան սուր և ուշագրաւ հանգամանք մը ստացած են որ նոյն իսկ դեսպանական մարմնոյն վրայ կ'ազդեն։ Մոնդէպէլլօ Մարքիզին յաջորդը Մ. Պօնպառ համակրելի անձնաւորութիւն մէ, որ ի Բարիզ արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ յոյժ մօտէն ծանօթացած ըլլալով երկրին առևտրական դաշնագրերուն, իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ Ռուսիոյ հետ բանակցիլ առևտրական նոր դաշնագրի մը կնքման համար։ Բայց ինք անձնապէս և ընկերականապէս շատ հեռի է Մոնդէպէլլօ Մարքիզին տեղը բռնելէ, իբրև փայլուն ներկայացուցիչը փայլուն ազգի մը, որուն հետ Ռուսիա դաշնակցելով, սերտ միութիւն մը կազմեց նաև ընկերական, և Մոնդէպէլլօ Մարքիզն էր որ այս դաշնակցութեան գլխաւոր բանաձևողն եղաւ։

ՀՐԵԱՅՔ ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ՄԷՋ.—[illegible].—Այս կիրակի Սօհաննէսպուրկի մէջ միթինկ մը կազմեցին Հրեայ գաղթականք։ Կարդացին Լորտ Միլնըրի մէկ նամակը, այս առթիւ գրուած, որով կ'յայտարարէ թէ սիրայօժար կ'փութայ վերջ մը տալ ծանր թիւրիմացութեան մը։ Թրանսվալի նոր օրէնքով, հպատակութիւն ստանալու համար ի՛նչպիսի պայմաններ ալ դրուին ասկէ ետքը, ո՛և է խտիր պիտի չհաստատուի ընդդէմ Հրէից, Ռուս, և այլ ազգութեանց և կրօնից։ Անոնք որ քաղաքական ընտրող և ընտրելի ըլլալու տարիքն և ընկերական պայմաններն ունին, պիտի վայելեն այս և ուրիշ քաղաքական իրաւունքները, բուն անգլիացի ըլլան թէ օտար դաւանութենէ ու ցեղէ։ Բնաւ պիտի չհարցուի պիտի չփնտռուի թէ Թրանսվալի մէջ բրիտանեան հպատակութեան իրաւունք ստացողն առաջ ո՛ր Տէրութեան հպատակն էր, ո՛ր երկրի բնակիչն էր, և ո՛ր ցեղին կամ կրօնին կ'պատկանէր։ Ասիկա հիմնական բացորոշ կ'յայտարարէ Լորտ Միլնըր, զի ասիկա Բրիտանեան Տէրութեան և իր գաղթականութեանց ընդհանուր և հիմնական օրէնքն է, յորմէ ո՛չ մէկ անգլ. Դահլիճ կարող է շեղիլ։ Ինք անձնապէս հեռի է ո՛և է հակակիր զգացում տածելէ օտարահպատակ Հրեաներուն դէմ։ Հրէից դէմ նախապաշարում չունի, կ'ճանչնայ Հրեաներ որք շատ յարգի և կարող մարդիկ են, և իր մտերմագոյն բարեկամաց մէջ կան Հրեաներ։ Գիտէ նաև որ Հրեայք լաւ գաղթականներ կ'հանդիսանան, և հաւատարիմ կ'ըլլան այն Կառավարութեան որու ներքև կ'ապրին։

ՊՕԷՐ ՊԵՏԵՐԸ.—[illegible].—Անցեալ Շբ. առաւօտ Զօր. Պօթա լուր ստացաւ որ գաղթային նախարարը շատ կ'փափաքէր իրեն հետ քանի մը վայրկեանի նոր տեսակցութիւն մ'ունենալ։ Այս հրաւէրին վրայ, զօրավարը կէս օրին գնաց Մր. Չէմպըրլէնի և մէկ ժամ մէկ քառորդ տեսակցեցաւ։ Նախարարը, թէպէտ Պօէր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

##

ՀԱՄԲՈՒՐԳ–ԱՄԵՐԻԿԱ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆԱՎԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ